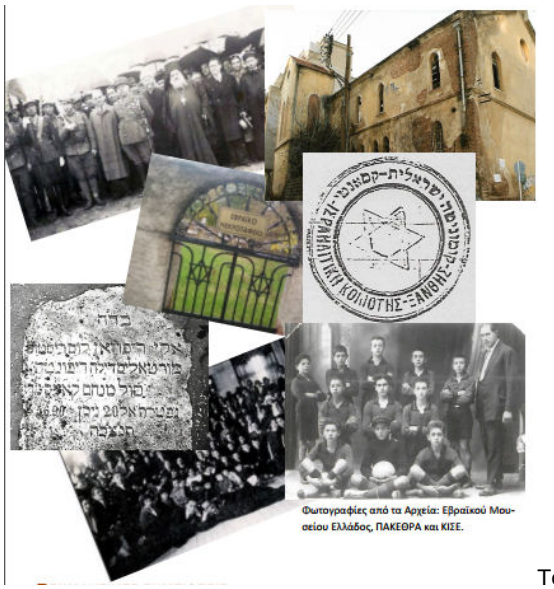

Φωτογραφίες από τα Αρχεία: Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, ΠΑΚΕΘΡΑ και ΚΙΣΕ.

Του Θανάση Μουσόπουλου

Αυτές τις μέρες πληροφορήθηκα με συγκίνηση ότι ο Δήμος Ξάνθης, ύστερα από πρόταση του ΠΑΚΕΘΡΑ, στις 20 Φεβρουαρίου οργανώνει εκδήλωση στη μνήμη του Ολοκαυτώματος των Εβραίων της Ξάνθης και αποκαλύπτει στην Πλατεία Ελευθερίας σχετικό Μνημείο.

Με αυτή την ευκαιρία θα ήθελα να βάλω στο χαρτί μερικές μνήμες και σκέψεις, σχετικές με το θέμα των Εβραίων της Ξάνθης.

Μικρός μέναμε στην οδό Τσιμισκή αριθμός 30, και στη διπλανή δίπατη οικοδομή, στο ισόγειο είχε μια καπνική εταιρεία. Ένας υπάλληλος ήταν Εβραίος, νομίζω κατοικούσε στην παλιά πόλη, δε θυμούμαι τ' όνομά του. Ένας κομψός, σοβαρός κύριος, μεγάλης ηλικίας.

Αργότερα, το 1967, στο Πανεπιστήμιο στη Θεσσαλονίκη γνώρισα τον Σάμη, εβραίο επίσης, φοιτητή που συνέχισε τις σπουδές του στο Ισραήλ. Από τότε τον έχασα.

Αυτές ήταν οι πρώτες ζωντανές επαφές μου με Εβραίους. Γιατί στη συνέχεια μέσα από τα διαβάσματα και τα βιβλία γνώρισα την ιστορία και τον πολιτισμό τους.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης και ο Θωμάς Εξάρχου με τις εργασίες και τα βιβλία τους, προσεγγίζοντας την ιστορία και τον πολιτισμό της μεταπολεμικής Ξάνθης, βοηθούν τους νεότερους να γνωρίσουν την εβραϊκή παρουσία στην πόλη. Είχαν συμμαθητές και φίλους συνομηλίκους, που τους έχασαν στις βάρβαρες ναζιστικές ατραπούς.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης μας άφησε ένα από τα σημαντικότερα ποιήματά του:

«Γίναν οι φίλοι φωτογραφίες»

Ο ένας ήταν Εβραίος / σου φτάνει να μιλήσουμε μόνο γι' αυτόν; / Το όνομά του... / Γιατί να το γράψω στο ποίημα; / Μήπως ήταν ένας ο Μωυσής; / η Νίνα, ο Ισαάκ, η Ρεβέκκα; / Έξη εκατομμύρια ονόματα / μπορείς σ' ένα ποίημα να τα γράψεις;

Ο Θωμάς Εξάρχου χάρισε κομμάτια της ιστορίας μας άγνωστα, σελίδες του παρελθόντος μας υποτιμημένες, στοιχεία που «δεν σου γεμίζουν το μάτι», αλλά είναι τόσο απαραίτητα και 'γευστικά' – γεύση πνευματική.

Το 2001 κυκλοφόρησε το βιβλίο του Θωμά **«Οι Εβραίοι στην Ξάνθη (Ο κόσμος που χάθηκε αλλά δεν ξεχάστηκε)»** , από το ΠΑΚΕΘΡΑ.

Το έργο αποτελείται από τα εξής κεφάλαια:

1. Διωγμός από την Ισπανία – 2. Η Εβραϊκή παρουσία στην Ξάνθη – 3. Εβραϊκές καπνεμπορικές εταιρείες – 4. Μεσοπόλεμος 5. Εβραϊκός Τύπος της Ξάνθης – 6. Οκτώ ετών σχέσεις με Εβραίους – 7. Πορεία Εβραίων Ξάνθης – Προς την "τελική λύση" 8. Επιζήσαντες – 9. Εθνική Αντίσταση και Εβραίοι – 10. Εβραϊκή συνοικία στην Ξάνθη – 11. Εβραϊκό Νεκροταφείο

Το **ΠΑΚΕΘΡΑ** που οφείλουμε να τονίσουμε ότι τα τελευταία χρόνια δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα για την ανάδειξη της παρουσίας των Εβραίων στην Ξάνθη, στον Πρόλογο του βιβλίου ανάμεσα στα άλλα, γράφει:

«[...] Σ' αυτήν την πόλη βρέθηκαν και ζούσαν ίσαμε τα μέσα του δευτέρου μεγάλου πολέμου πάνω από εκατό οικογένειες εβραίων, αρκετοί απ' αυτούς αστοί καλοβαλμένοι, για πολλά χρόνια στα χώματα αυτά, προσεκτικοί, κρατώντας της φυλής τα ίδια, κοινωνικοί, μέσα στην καθημερινή ζωή της πόλης, ώσπου αφανίστηκαν από κακιά ανθρώπινη αρρώστια, το απρόσωπο μίσος ενάντια στον «άλλο». Σ' αυτούς τους, μόνο γεωγραφικά για μας τους νεότερους ξανθιώτες, συμπολίτες,

Phoca PDF

στα χαμόγελα που πάγωσαν για πάντα, στους έρωτες που δεν άνθισαν, στα παιδιά που μείναν αγέννητα, στους φίλους που χάσαμε σε τούτη την πόλη, αφιερώνουμε αυτή την έκδοση.

Ευχαριστούμε το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο της Ελλάδας και το ζεύγος των συμπολιτών μας Τάσο Καραδέδο και Ντορίλι Ισουά για την από κοινού κάλυψη του εκδοτικού κόστους».

Από κείμενο του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου θα παραθέσουμε κάποια ιστορικά στοιχεία για την Εβραϊκή κοινότητα Ξάνθης.

«Για την σύσταση της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ξάνθης, από στοιχεία από τα "Προξενικά Αρχεία Θράκης" προκύπτει μία αναφορά της 14/12/1907 του υποπρόξενου της Ελλάδος προς το υπουργείο Εξωτερικών, κατά την οποία ο νομάρχης της περιοχής με απόφασή του ενέκρινε τη σύσταση "Ισραηλιτικής Κοινότητας Ξάνθης". Τότε υπήρχαν στην πόλη 234 Εβραίοι και 84 "παρεπιδημούντες" ανάμεσα σε ένα πληθυσμό 15.122 κατοίκων που αποτελούνταν από 6.214 Χριστιανούς, 8.200 Οθωμανούς, 442 Βούλγαρους, 119 Αρμενίους, 78 Έλληνες βλαχόφωνους κ.ά. Κατά την Μικρασιατική καταστροφή του 1922 εκτιμάται ότι ο πληθυσμός της Κοινότητας αυξήθηκε κατά 700 άτομα. Από τα επόμενα χρόνια υπήρξε μια έντονη κοινοτική και θρησκευτική ζωή. Το 1922 ο Ισαάκ ντε Μποττόν εξέδιδε την σιωνιστική εφημερίδα "Λα Φουέρσα" – η Δύναμη – και το 1924 κυκλοφόρησε την περιοδική έκδοση "Ελ Προγκρέσο" – η Πρόοδος – στο λογότυπο της οποίας ανέφερε "Όργανο Άμυνας των Εβραίων της Ξάνθης". Τέλος ο Μποττόν εξέδωσε την "Λεουμί" – "Εθνική" – το 1925 με την ευκαιρία των εγκαινίων του Πανεπιστημίου του Ισραήλ. Και τα τρία έντυπα ήταν σε γλώσσα "Λαντίνο". Εκτός από την λειτουργία του Σιωνιστικού Συλλόγου, αναφέρεται η εβραϊκή προσκοπική ομάδα "Μακκαμπί" το 1927, ο θίασος της εβραϊκής Νεολαίας, για τις παραστάσεις του οποίου ο τοπικός Τύπος έγραψε εγκωμιαστικά σχόλια και ο Μουσικογυμναστικός Σύλλογος.

??? ??????? ???????, ??? ????????? 114 ???????, ???????????, ????? ??? ????? ?????????, ? ??????? ??? ? ??????? ?????? ??? ????????????? 17 ????????. ?? 1934 ? ????????? ????????? 1.100 ???? ?? ??? ???? ?? 35.912 ?????????. ???????? ??? ???? ?? ?? ????????? ?????? ???????? ? ??????? ??? ??????? ???????? ??? ?????????? ????????????? ???? ????? ????????? ??????, ???? ??? ???? ?? ?????????: ??????, ??????, ??????? ?.?. ???? ????? ??????? ????? ??????? ???????? ???????? ??? ???????: ? "?????????", ? "????? ??????" ??? ?????? ??? ????? ??????, ? ????????? ????????? ?? ??? ???????? ????????. ???? ??????????? ??? ??????? ???? ? ???????????????, ?? ??????? ?????????, ??????? ????????? ??? ???????, ? ?????????? ??? ???? ??????????. ???? ??? ???????? ??? ??????????? ??????? ?? 1941 ?? ??????? ???????????? ?? ?????? ?? ?????????? ???? ??? ????????? ???? – ?? ??????? ?????? ??? ????? – ??? ???? ??????????? ?? ????? ??????? ??? ??????????. ?? ????????? ??? 4.3.1944 ?? ????????? ????????? ???? 550 ???????? ??? ????? ??? ???? ???????????? ?? ??? ??????????? ??? ???? ????????? 1. ???? 6 ???????? ?? ?????????. ???? ??? 18 ??? 19/3 1944 ?????? ? ???????? ???? – ???? ?????????? – ???? ?? ?????????? ??? ???? ???? ???? ?????? ??????? ?????? ??? ??????????. ?? ????????? ?????????? ?? ???????? ??? ???????? ??????? ??? ???????????? ??? ??????????? ??????????? ???????????.

*? ????????? ??????? ?? 99% ??? ????????? ???».**

Το Σεπτέμβρη του 2016 επισκέφτηκα τους χώρους μαρτυρίου Άουσβιτς – Μπιρκενάου και πήρα μέρος σε εργαστήριο της Συμπαράστασης για Αναθεώρηση στη Βαρσοβία με θέμα «Επούλωση από τον Πόλεμο». Αργότερα οργάνωσα εκπομπή στο Δημοτικό Ραδιόφωνο Ξάνθης με τίτλο «Η Ξάνθη – η Ελλάδα – ο Κόσμος στον όλεθρο του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου». Στην εκπομπή αυτή, που μπορεί κάποιος να την παρακολουθήσει στο διαδίκτυο, αναφέρεται το βιβλίο του επιζώντα νευρολόγου – ψυχιάτρου Βίκτορ Ε. Φρανκλ «Το Νόημα μας Ζωής» (έκδ. Ψυχογιός) που περιγράφει τη ζωή του στο στρατόπεδο θανάτου και διατυπώνει τη θεωρία ότι αν έχεις ένα σκοπό/νόημα στη ζωή σου καταφέρνεις να επιζήσεις. Επίσης, εκείνο που κράτησα είναι ό,τι ο ιταλοεβραίος επιζών συγγραφέας Πρίμο Λέβι (1919 – 1987) γράφει: «Αυτό συνέβη, γι' αυτό μπορεί να συμβεί πάλι. Αυτός είναι ο πυρήνας του τι έχουμε να πούμε».

Να τονίσω ότι η επίσκεψή μου αυτή στους χώρους μαρτυρίου έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οπτική μου: βλέπω το παρελθόν με βάση το μέλλον του ανθρώπου.

Το προσκύνημά μου, ένα μνημόσυνο για τους συμπολίτες και συμπολίτισσες Εβραίους της Ξάνθης, αλλά και για όλους τους άλλους που για διαφορετικούς λόγους βάρβαρα χάθηκαν. Λύτρωση για την ψυχή μας…

ΠΗΓΗ: xanthinews.gr, 10.2.2022

Phoca PDF